

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“
Кањишки пут 17а
24413 Палић
Тел. 024 753 121
office@palic-ludas.rs

Извештај о реализацији Годишњег програма управљања заштићеним
подручјем
**Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ за 2022.
годину**

ПАЛИЋ, 2023.

1. Увод

У складу са чланом 54 Закона о заштити природе („Сл. гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 91/10 – испр. и 14/2016 и 95/2018 – др. закон) и чланом 10 Одлуке о проглашењу заштићеног подручја Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу” („Службени лист Града Суботице“ бр. 15/13 и 17/13-исправка), управљач заштићеног подручја извештава о реализацији Годишњег програма управљања заштићеним подручјем Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ за 2022. годину надлежну локалну самоуправу – Град Суботицу – која је и донела акт о заштити подручја. За предметни програм је издато Решење о давању сагласности на Годишњи програм управљања заштићеним подручјем Споменик природе „Стабла храста лужњак на Палићу“ за 2022. годину (Сагласност број: П-401-322/2022 од 15.03.2022. године).

2. Циљеви заштите, очувања, унапређења и одрживог коришћења заштићеног подручја

Главни циљеви и задаци одређени су Планом управљања овим заштићеним подручјем и према до сада реализованим активностима датим у Извештају о остварењу програма управљања заштићеним подручјем Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ претходне године:

- Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и праћења стања у циљу дефинисања и реализације пројеката активне заштите природе и очувања заштићеног подручја, уз континуално развијање ГИС;
- Развијање и унапређивање чуварске службе ;
- Спровођење мера активне заштите природе (орезивање, спречавање болести, лечење, замена пропалих стабала, садња нових аутохтоних декоративних стабала и сл.)
- Смањивање антропогеног притиска (контрола активности у заштићеном подручју);
- Унапређења природних и створених вредности (редовне мере неге);
- Праћења стања природних и створених вредности;
- Развијање различитих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко – и етно туристичких садржаја у циљу развоја одрживог коришћења и суфинансирања заштите природе;
- Рад на едукацији локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности и увођењу одрживих видова коришћења заштићеног подручја у пољопривреди и туризму;
- Уклапање заштићеног подручја у мрежу еколошких коридора.

3. Заштита, одржавање, праћење стања и унапређење природних и створених вредности

Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

Чуварска служба

Чување и надзор у заштићеном подручју Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ је континуиран задатак у циљу превентивне заштите природних вредности, а у складу са чланом 109. и 110. Закона о заштити природе („Сл. гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 91/10 – испр. и 14/2016 и 95/2018 – др. закон). Спроводио га је чуварска служба заштићених подручја.

Чуварска служба је током године у континуитету надгледала спровођење режима заштите природних вредности, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора, као и посетилаца кроз редован обилазак подручја. Свакодневно је била укључена у све активности управљача, у смислу надгледања активности резидовања и вађења стабала, садње нових стабала, као и идентификовања евентуалних значајних станишта, због којих су наведени радови обустављани и одлагани. Чуварска служба је континуирано извештавала стручну службу кроз теренски дневник, а стручна служба је пратила стање. Током године није поднета ниједна пријава надлежној инспекцији, као ни пријава за покретање прекршајног поступка.

Одржавање

Рад стручних служби на изради и спровођењу управљачких докумената

Реализовано је следеће:

- израда Извештаја о остваривању Програма управљања за 2022. годину;
- израда Програма управљања за 2023. годину (у складу са Решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03-019-2413/2 од 21.09.2022. године);
- планирање мера активне заштите природе – сва стабла су снимљена и подаци унети у одговарајући дневник; сада за свако стабло (јединку) постоји програм/предложене мере за санацију (лечење, одржавање и сл.)
- Израђена је биоеколошка основа стабала у оквиру Споменика природе „Стабла храста лужњака на Палићу“
- Припремљен је План садње нових јединки аутохтоних стабала у заштићеном подручју Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“

Активности и радови на обележавању

Током године није било потребе за додатним обележавањем заштићеног подручја, будући да је обележавање, у складу са важећим прописима, реализовано током 2014. године. Информативне табле, које су током године изваљене, или оштећене – враћене су на место након обављене поправке.

Одржавање јавне зелене површине и управљање отпадом

Одржавање јавне зелене површине, коју чине катастарске парцеле под заштитом, одвијало се током 2022. године према Годишњем Програму одржавања чистоће на површинама јавне намене на заштићеном подручју и Годишњем Програму одржавања јавних зелених површина на површинама јавне намене на заштићеном подручју у складу са Одлуком о одржавању чистоће на површинама јавне намене („Службени лист Града Суботице“ бр. 5/2018) и Одлуком о одржавању јавних зелених површина („Сл. лист града Суботице“, бр. 45/2014 и 53/2016)). Чуварска служба је надзирала спровођење активности, а стручна служба је координисала реализацију програма. С обзиром да је заштићено подручје сразмерно мале површине, и даље је евидентно да се појављује велики број илегалних одлагалишта смећа. Мале депоније су, углавном, спорадичне и чуварска служба их евидентира на простору Трга „Мађар Ласла“. Становништво улица у којима су хрastови, уредно одлаже смеће у за то предвиђене канте и контејнере. Појединци почетком пролећа и крајем јесени спаљују биомасу испред својих кућа, а чуварска служба их уредно обавештава о том да су наведене активности недозвољене по више основа. До сада није достављана пријава надлежној инспекцији, или покретан захтев за прекршајним поступком за физичка лица, јер се за наредни период и даље планира уређење компостишта – простора где би локално становништво могло контролисано да одлаже биомасу, у складу са важећим прописима. За сада је наведено само у плану, а највећу бојазан управљач има од могуће злоупотребе компостишта (депоновање тешко разградивог отпада – пластике, стакла и сл.). Потребно је да се нађе механизам контроле, будући да чуварска служба може само у одређеним периодима да обилази ово заштићено подручје, тачније, не може да се реализује континуална контрола.

Током године нису уочена већа оштећења у овом заштићеном подручју. Смеће се уочавало у континуитету и оно је, такође, у континуитету одложено ван граница добра. Реализовано је уклањање подраста јединки инвазивних врста у више наврата током 2022. године, а обављена је и садња новог аутохтоног растиња у складу са Планом озелењавања. О свим наведеним активностима је управљач на месечном нивоу извештавао надлежни секретаријат у градској управи Града Суботице, а у наредним поглављима овог извештаја ће бити детаљно специфициране све наведене активности.

Презентација заштићеног подручја

Презентација природних вредности подручја

Планиране активности за 2022. годину нису реализоване. Није постављен планирани „хотел за инсекте“, као ни табла (инфо-пано) о природним вредностима Споменика природе на Тргу „Ласла Мађара“. Основни разлог због ког наведено није реализовано, је недовољан број стручних сарадника на пословима праћења, унапређења и развоја заштићеног подручја, као и то што је донета одлука да се наведено постави, тек када се уклоне инвазивне врсте из заштићеног подручја (у складу са Планом за уклањање), као и да се реализује озелењавање. „Хотел за инсекте“ је физички израђен и депонован у магацин управљача у дворишту Визиторског центра „Лудаш“.

У новембру месецу, Удружење љубитеља природе Riparia је допринело презентацији природних вредности у оквиру пројекта „Упознај и сачувај - птичији свет и заштићена подручја“, у виду постављања едукативног садржаја и орнитолошке акције унутар

Извештај о реализацији Годишњег програма управљања заштићеним подручјем Споменик природе „Стабла хрста лужњака на Палићу“ за 2022. годину

Споменика природе „Стабла хрста лужњака“. Шеф чуварске службе Ото Секереш одржао је едукацију и показао како се постављају дупље, као и који су услови потребни појединим врстама. Едукацији је присуствовало 45 особа, било је и деце и одраслих. Постављене су и едукативне табле.

Чланак: <https://pannonrtv.com/rovatok/vesti-na-srpskom/upoznaj-i-sacuvaj-0>

Фотографија едукативне табле:

Наставак развоја и унапређења базе података (катастар, GIS и др.)

Настављено је са уносом података у базу која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања. У циљу ефикаснијег праћења делатности чуварске службе, као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, наставила је са радом и база података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић–Лудаш” у виду чувања свих релевантних података (база локација, база фотографија).

База је и ове године допуњена великим бројем фотографија заштићеног подручја, ретких и угрожених врста. Конкретних елемената за пријаву надлежној инспекцији није било. Није поднета ниједна прекршајна пријава, као ни пријава надлежној инспекцији. GPS – опрема, којом Управљач располаже, је повећала квалитет постојеће базе података, јер се сада, осим фотографија, запажања и других релевантних података, уносе и тачне географске координате места на коме се налази популације ретких врста, као и величина популације и њен просторни распоред. Настављена је пракса повезивања теренских белешки чувара (теренски дневник), теренске пријаве, пријаве инспекцији, фотографија недозвољене активности и тачних координата места (степен заштите) на ком се десила предметна недозвољена активност у једну целину. Показало се да то значајно повећава квалитет рада и убрзава ток процедуре. Проблем за унапређивање ове функције је, свакако, недовољан број кадрова одговарајуће стручне спреме, недовољног броја стручног људства за обраду ових података и недовољна фреквенција излазака на терен у функцији мониторинга (због других обавеза).

База се показала као врло корисна, с обзиром да су сви елементи који су нам неопходни за припрему реализације одлуке о накнадама, унети. Конкретно – сви релевантни подаци који су потребни за наплату код различитих субјеката су квантификовани (електроводови, телефонска инфраструктура, водопривредни објекти, гасовод). Током 2022. године, управљач је наставио да користи „NaturaList“ базу, бесплатну апликацију Google Play. Сви подаци се, након уноса, преузимају у форми табеле. Управљач је картирао Споменик природе „Стабла хрста лужњака на Палићу“ у смислу покривности инвазивним врстама биљака.

Извештај о реализацији Годишњег програма управљања заштићеним подручјем
Споменик природе „Стабла хроста лужњака на Палићу“ за 2022. годину

Настављени су информатички радови у оквиру Географско – Информационог Система (ГИС). Настављено је са прикупљањем и усклађивањем потребних елемената система (рачунари, карте, катастарски подаци и пратеће информације). Кроз сарадњу са Националним парком „Kišunšag“ чуварска и стручна служба је добила велику подршку (у смислу активности на терену и обуке у раду са одређеним програмима). Активности су реализоване из сопствених средстава. Одржана је обука неколико запослених који су похађањем исте стекли нова и унапредили стара знања. Веома корисна обука, која ће засигурно побољшати квалитет пословања и складиштења података.

Праћење и унапређење стања

Ревитализација

На бази евидентирања здравственог стања појединачних јединки хрстова и других таксона које улазе у састав овог подручја (дендролошка мерења, детекција трулежи дебла, појава ентомолошких оштећења) је припремљен Програм по ком се наставило са активностима орезивања крошњи (грана), које су доступне без ангажовања корпе.

Дендрохируршке мере су примењене на све јединке хрстова и других таксона у заштићеном подручју, код којих је постојала потреба. Након орезивања, биомаса је одвежена ван заштићеног подручја.

У складу са биоеколошком основом за сва стабла на подручју Споменика природе „Стабла хроста лужњака на Палићу“, која је израђена 2018. године, настављена је израда и спровођење прецизног програма ревитализације, динамике спровођења мера активне заштите природе, као и просторног (пејзажног) уређења овог заштићеног подручја. На основу биоеколошке основе, може јасно да се уочи да је заступљеност инвазивних алохтоних врста изузетно велика у односу на укупан број стабала. Активности на уклањању јединки инвазивних врста су реализоване кроз Уговор о пружању услуге уклањања подраста на Тргу Ласла Мађара на Палићу у оквиру Програма управљања заштићеним подручјем Споменик природе „Стабла хроста лужњака на Палићу“ за 2022. годину (Уговор број: П-401-322/2022 од 15.03.2022. године).

И током 2022. године је евидентирано и преконтролисано стање хрстова.

Праћење стања стабала старих хрстова лужњака и заштићеног подручја

Током године је ангажована телескопска корпа за орезивање грана на висини и за уклањање стабала инвазивних врста, трновца (*Gleditsia triacanthos*), са Трга Мађар Ласла (решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03-019-2413/2 од 21.09.2022. године).

Пудаш

Чуварска служба је контролисала решење о условима заштите природе за уклањање јединки инвазивних врста, ревитализацију и уређивање заштићеног подручја Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“. Све активности су реализоване у складу са наведеним решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03-019-2413/2 од 21.09.2022. године

Реализација Плана уклањања инвазивних врста, ревитализације и уређења СП „Стабла храста лужњака на Палићу“

Покрајински завод за заштиту природе издао је Решење о условима заштите природе за извођење плана уклањања инвазивних врста, ревитализацију и уређење СП „Стабла храста лужњака на Палићу“, као и за уклањање девитализованих стабала храста лужњака са редним бројевима 11, 15, 27, 28 и 31 (решење о условима заштите природе број: 03-019-2413/2 од 21.09.2022. године).

Мере активне заштите природе

КРЧЕЊЕ ПОДРАСТА 2022 . ГОДИНА

У 2022. години планирано је спровођење мера активне заштите природе на уклањању подраста инвазивних врста. На Тргу Мађар Ласла (СП „Стабла храста лужњака на Палићу“) предвиђено је уклањање подраста инвазивних врста према решењу о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број 03-2732/2 од 02.11.2018.године. Подраст инвазивних врста (амерички копривић-*Celtis occidentalis*, трновац-*Gleditsia triacanthos*, багрем-*Robinia pseudoacacia*) уклања се кошењем и вађењем са кореном. Биљна маса (грађевина) се сакупља на гомиле и одвози са заштићеног подручја. Пре почетка радова групације подраста и жбунастог растиња аутохтоних и неинвазивних алохтоних врста су видно обележене како би се олакшао рад, јер се задржавају. Површина на којој су изведени радови заузима 4200м².

Уклањање подраста инвазивних биљних врста у СП Стабла храста лужњака на Палићу	х	м ²	цена (дин)	Пореска основица	Стопа ПДВ	ПДВ (дин)	Укупно (дин)
СП Стабла храста лужњака на Палићу Крчење подраста	1	4.200	32,40	136.080,00	10%	13.608,00	149.688,00
Свега:				136.080,00		13.608,00	149.688,00

Евидентирани су и санирани ломови грана, као и потпуне извале дрвећа и на овом заштићеном подручју. У континуитету су се уклањала изваљена стабла и гране, које су изломљене, остале да висе на стаблима.

4. Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада

Настављена је реализација пројекта са Националним праком „Кишкуншаг“ из Мађарске, који би обрађивао распрострањење и услове станишта за врсту – велика храстова стрижибуба (*Cerambyx cerdo*), али пројекат, ни ове године, није у потпуности реализован. И током 2022. године се пратило стање, у складу са динамиком праћења стања за последње три године. Као и прошлих година и током 2022. године је чуварска и стручна служба током обиласка терена у континуитету радила на идентификовању јединки ове врсте (у било ком стадијуму), међутим, резултати су и даље негативни. Анализирана су стабла, посечене гране, дупље и дебла старих храстова. Такође, посматрана је и стеља око јединки храстова. Програм, који је требало да се реализује током 2022. године, у коме је предвиђено рекогносцирање терена од стране истраживача ентомолога, који и на другим нашим заштићеним подручјима раде мониторинг и идентификацију група инсеката, није реализован.

Статус заштите врсте:

Директива о стаништима ЕУ - Анекс II;

Директива о стаништима ЕУ - Анекс IV;

Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта - Анекс I;

Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник Републике Србије“ бр. 5/2010 и 47/2011) - Прилог I Строго заштићене дивље врсте биљака, животиња и гљива;

Фотографија 4. Храстова стрижибуба (*Cerambyx cerdo*).

Поред горе наведеног, чуварска служба је евидентирала гнезда птица и дупље слепих мишева на јединкама храстова.

Уназад неколико година у периоду од половине маја до половине јуна примећена је честа појава инсеката који личе на стршљенове и изазивају панику. Инсекте је и ове године, средином јуна, идентификовала служба управљача заштићених подручја Парк природе „Палић“ и Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ у близини трулих пањева. У питању је врста мамутска оса (*Megascolia maculata maculata*). Иако има звучно име и прилично је велика врста, ове осе у принципу не нападају људе. Женке су веће (око 6 cm) и имају жуту главу, док су мужјаци нешто мањи са црном главом. Карактеришу их жуте мрље на леђној (дорзалној) страни трбуха (абдомена). Ова врста паразитира на ларвама тврдокрилаца, тј. женка положи јаје у живу ларву тврдокрилаца (*Oryctes nasicornis*). Одрасли се хране нектаром, тако да су значајни опрашивачи. Јединке ове врсте су се на предметном локалитету и ове године задржале до друге половине јула месеца.

5. Планирање, изградња и уређење подручја

Настављено је и са консултацијама стручне службе са представницима Националног парка „Кишкуншаг“ у вези са уређењем Трга. Настављено је прикупљање идеја у вези постављања инфо табли и интерактивних садржаја. У будућности је на предметној локацији планирана интерактивна радионица у природи за децу. Велика погодност за ово заштићено подручје је близина основне школе. Такође, за 2022. годину је било планирано да се постави израђени и припремљени „хотел за пчеле“. Наведени објекат није постављен, пошто се чека да се уради реконструкција – уређење

предметног заштићеног подручја, тачније, да се поваде инвазивне врсте и да се уради озелењавање.

6. Промоција вредности заштићеног подручја

Током 2022. године је реализована штампа промотивног материјала за посетиоце, у виду лифлета са кратким описом свих заштићених подручја, о којима се Управљач брине.

Наставила се сарадња са локалним и регионалним гласилима Yu eko TV, Pannon RTV, TV Vojvodina, www.subotica.info, www.subotica.com, Magyar Szó и свим заинтересованим гласилима. Израде видео и аудио материјала није било. Активности су реализоване из сопствених ресурса.

Активности које се односе на промоцију вредности заштићеног подручја су описане у делу Презентација природних вредности подручја.

7. Сарадња

И током 2022. године је реализована континуална сарадња чуварске и стручне службе са корисницима простора (локално становништво), као и са стручном и чуварском службом Националног парка „Kiškunšag“. Наведено је већ да су представници чуварске и стручне службе одговарали на питања постављена на терену од стране локалног становништва, корисника простора.

План управљања заштићеним подручјем Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ за период 2020 – 2024. године је постао важећи након добијања сагласности Градоначелника на исти (Сагласност број: П-501-264/2020 од 12.03.2021. године).

8. Посебни послови и задаци

Противпожарна заштита и пожари

У периодима када је повећана опасност од пожара – јесен и пролеће, због потенцијалног паљења лишћа и током лета, због великих врућина, рад чуварске службе је био појачан на осматрању. Евидентирано је паљење лишћа, у наведеним периодима. Чуварска служба је контролисала ове активности и забрањивала наставак.

9. Извори финансирања

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и СП „Стабла храста лужњака на Палићу“. Сектор заштите природе у Јавном предузећу „Палић-Лудаш“ је организован у функцији реализације управљања заштићеним подручјима. Стручна служба је задужена за планирање, програмирање, праћење стања, извештавање и надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба је обављала послове чувања и праћења стања. Делатност

Извештај о реализацији Годишњег програма управљања заштићеним подручјем
Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ за 2022. годину

Сектора заштите природе се суфинансира преко Фонда за животну средину Града Суботице. Све активности су реализоване у складу са Уговором о суфинансирању активности управљања заштићеним подручјем Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ у 2022. години (Уговор број: П-401-322/2022 од 15.03.2022. године, уговор број: П-401-360/2022 од 25.03.2022).

10. Табела прихода и расхода за заштићено подручје Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ за 2022. годину

I	ПРИХОДИ	
	Извори прихода	<i>Износ у динарима</i>
1.	Средства локалне самоуправе	1.063.688,00
	1.1. Град Суботица – уговор број: : П-401-322/2022 од 15.03.2022.	914.000,00
	1.2. Град Суботица – уговор број: : П-401-360/2022 од 25.03.2022	149.688,00
	УКУПНО ПРИХОДИ	1.063.688,00
II	РАСХОДИ	
	Врста трошкова	<i>Износ у динарима</i>
	А Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја	
	А.1. Чуварска служба	153.300,00
	А.1.1. Бруто зараде чувара	80.824,00
	А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво)	72.476,00
	А.2. Одржавање	910.388,00
А.	А.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда управљачких докумената, програма, пројеката, сарадња са локалним становништвом, институцијама и др.)	260.700,00
	А.2.3. Изнајмљивање телескопске корпе за орезивање стабала на великој висини	500.000,00
	А.2.4. Уклањање подраста инвазивних биљних врста – тарупирање и кошење	149.688,00
Б.	Б.0. Управљање посетиоцима	0.000,00
	Б.4. Штампане материјала намењеног посетиоцима	0.000,00
	УКУПНИ РАСХОДИ	1.063.688,00